

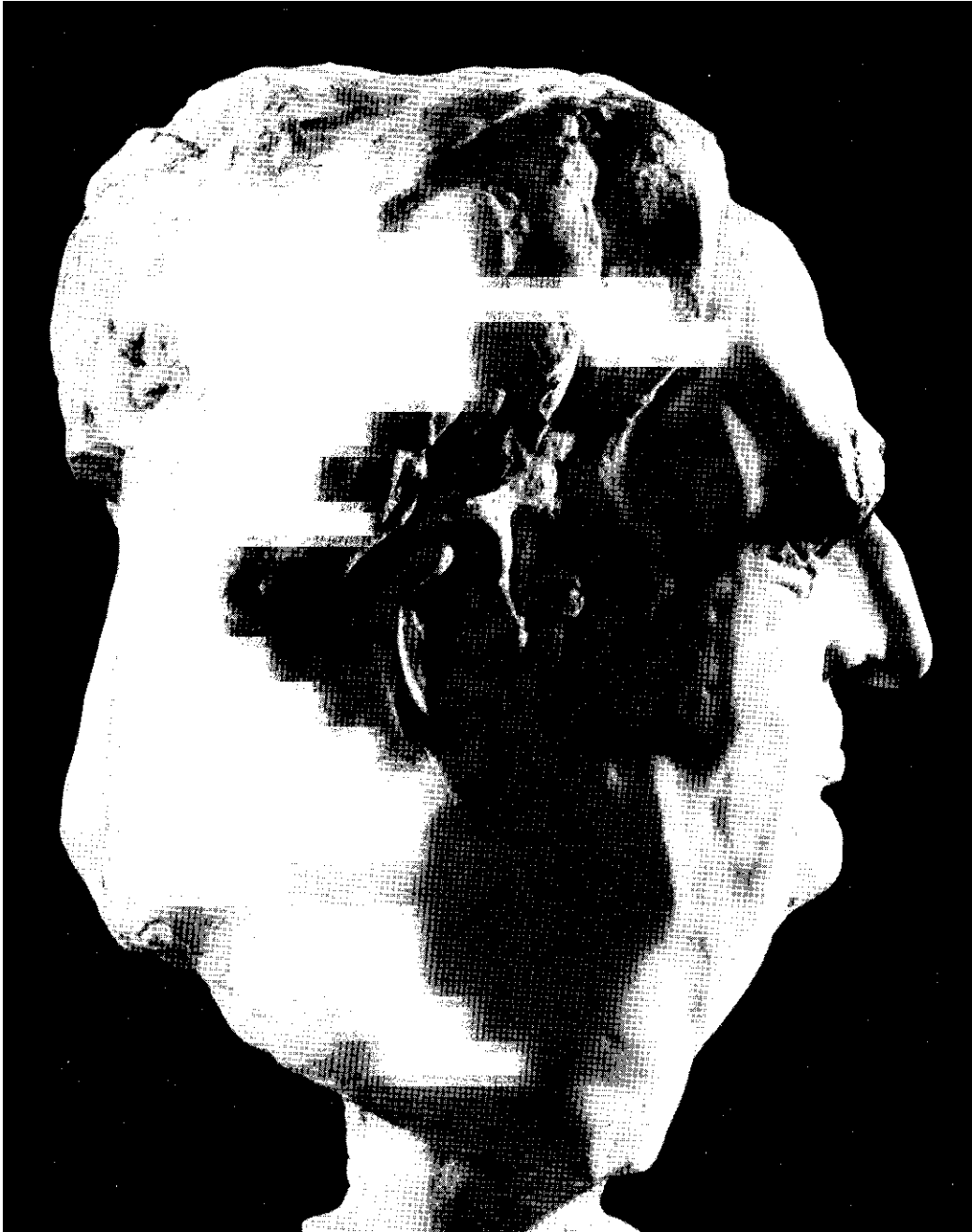

anton van duinkerken.

BESCHIEDEN GASTGESCHENK.

anton van dunkerken.

bescheiden gastgeschenk.

Anton van Duinkerken en Hilvarenbeek

Naast Bergen-op-Zoom waar hij geboren was, naast Amsterdam waar hij de beste en vruchtbaarste dagen van zijn leven had doorgebracht, was Anton van Duinkerken voor een goed deel van zijn existentie verbonden met het oude Kempendorp Hilvarenbeek. Vanaf de eerste dag dat hij kennis maakte met de bakermat van Johannes Goropius Becanus - groot erudiet en taalgeleerde - had het dorp hem in zijn ban en hij het dorp. Dat was op 23 augustus 1947, tijdens de eerste Groot-Kempische Cultuurdagen, waarop hij vol hart en vurigheid een pleidooi leverde voor de culturele integratie van Noord en Zuid.

Sindsdien kwam hij jaar op jaar terug en slechts allerge wichtigste omstandigheden konden hem weerhouden de wereldse, maar geestrijke pelgrimage naar hier te ondernemen; er bestaat een filmpje van hem, waarop te zien is, hoe hij, door een zware spitaanval gekweld, hulpeloos, als een gebroken man, het podium opstroompelt....

Zijn relaties tot Hilvarenbeek waren tweeledig. Daar waren op de eerste plaats de Cultuurdagen, die hij met zijn geweldige persoonlijkheid beheerste en waarop hij reeds door het eenvoudige feit van zijn aanwezigheid een uniek stempel drukte.

Hij adviseerde en stimuleerde, leverde er in menige publicatie zijn kritische commentaren op, oreerde en fulmineerde en zijn niet-aflatende bekommernis leverde hem, evenals Emiel van Hemeldonck, de vanzelfsprekende maar hoog-gewaardeerde eretitel van "Beschermer der Cultuurdagen" op. Hoezeer hem deze dagen ter harte gingen kan men lezen in zijn voorwoord tot de bundel "Biks 3", verschenen in 1961, waarin de tot dan toe bekroonde verzen van de Hilvarenbeekse literatuurprijs verzameld zijn. Vanaf 1953 tot en met 1967 maakte hij deel uit van de jury. Dat was geen sinecure. Hij kweet zich, ondanks zijn duizend-en-één beslommingen van velerlei aard, gewetensvol van zijn taak en hij gunde zich daarbij nog de tijd van jaar tot jaar een soms goed, soms minder gefundeerd juryrapport te schrijven dat hij bij voorkeur persoonlijk uit wilde brengen.

Twee officiële onderscheidingen gaven uitdrukking aan de waardering van de overheid voor deze voortdurende bekommernis. In 1958 ontving Anton van Duinkerken de P.C.de Brouwerpenning; in 1963 werd hij ereburger van Hilvarenbeek en nog juist op tijd bereikte hem in 1968 het bericht, dat hem voor zijn "Nijmeegse Colleges" de Hilvarenbeekse literatuurprijs was ten deel gevallen.

Anton van Duinkerken was, naar hij zelf verklaarde, ijdel genoeg om deze onderscheidingen naar waarde te kunnen schatten, maar dierbaarder dan dit

alles waren hem de minder officiële relaties: tot de mensen van Hilvarenbeek. De eigenheid van zijn wezen, dat als het ware in een aureool van warme menselijkheid gebed was, deed hem in korte tijd onmogelijk veel vrienden vinden, op de herbergterrassen en aan d'n toog, in de lange, nachtelijke bijeenkomsten ten huize van de burgemeester, bij Ran Naaijens in "De Congo", bij meester van Meel vooral.

Dat waren onvergetelijke ontmoetingen met een soms verbijsterend genie, dat behalve over een encyclopedische geest over een ijzeren lichaam scheen te beschikken. Zijn vriendschap kende geen begrenzende beperkingen. Zij gold evenzeer, even hartelijk en misschien wel op de eerste plaats de eenvoudigen van gemoed, die in hem gemakkelijk een der hunnen herkenden: Toon Kluijtmans, bij wie zijn zoons Guus en Fons een gastvrij onderdak vonden; de toneelspelers Jan Leenhouders en Driekske Roberts en vele anderen. Bij hen vond hij wat filisters en snobs hem niet bieden konden: ongecompliceerde, maar oorspronkelijke en echte menselijkheid.

Ligt hier de sleutel tot de intrigerende vraag waarom het juist Hilvarenbeek en niet een ander dorp was? Het had er minstens de schijn van, dat hij hier een vorm van authentieke levenskunst onderkende. Hij vond hier, verklaarde hij mij eens, een verloren gewaande vorm van oprecht samen-"zijn", een gemeenschappelijk manifesteren, een samen-vieren van iets, wat dat ook mocht wezen. Het enkele dagen samen bestaan in de hevige, oorspronkelijke zin van het woord, betekende voor hem een gelukkige bestaanservaring.

Van Duinkerken was de ziel der Pickwickzittingen, die, geheel buiten het officiële programma der cultuurdagen om, telkenjare op de zaterdagavond in barstensvolle herbergzalen gehouden werden. Er zou de pen van een Boswell nodig zijn om althans een glimp vast te leggen van zijn ongewijde welsprekendheid en zijn bijna huiveringwekkend improvisatie-talent. En evenzeer - hoe menselijk, maar ook hoe tragisch - van zijn falen, in latere jaren vooral, toen hij door ondraaglijke zorgen werd gekweld en het genie plotseling, onherroepelijk verstek liet gaan.

Op een dier zittingen, het was in 1958, werd de Amsterdamse journalist Fred Thomas, een vriend van van Duinkerken, onderscheiden met het "ere-doctoraat" van de Pickwickclub. Gedrieën waren we voor enkele momenten de bedrijvigheid op de Vrijthof ontvlucht. Wij wandelden door de zwijgende, zomerse velden. Boven het oude dorp stond de toren in het licht der schijnwerpers, een vuurzuil tegen de zwarte hemel, als de gloeiende vinger Gods die eenmaal het Jodenvolk op zijn dooltocht was voorafgegaan. Plotseling stond van Duinkerken stil. Met zijn vervormde hand wees hij naar het dorpsbeeld, zei pathetisch: "Dát is het! ... en deed er verder - ongewone ervaring bij hem -

het zwijgen toe.

Fred Thomas leed toen al geruime tijd aan een vreemde, slepende kwaal. De dood had hem reeds getekend en hij wist welk lot hem beschoren was. In weinige ogenblikken had van Duinkerken, die, later op de avond, tijdens de Pickwickzitting de "inaugurele" rede uitsprak, de lawaaierige, bomvolle herbergzaal in een bijna hypnotische ban. Hij hield ten overstaan van de nederig glimlachende Thomas een schitterende, adembenemende rede, die culmineerde in een aangrijpend verhoog over de stervensmoed.

Wie kon toen vermoeden, dat nauwelijks tien jaar later deze oratie op hemzelf toepasselijk zou zijn - woord voor woord?

Jan Naaijens

SALUUTI

Anton van Duinkerken heeft ons verlaten op 27 juli van vorig jaar. Wij hadden tijd, en soms gratie, gekregen om ons bitterlijk op dit afscheid voor te bereiden. Toch trof het ons als een pijl in het hart. Dergelijke wonden genezen maar moeizaam.

Wij zullen de warme aanwezigheid van deze volbloed Brabander missen. Vorig jaar was er, bij al de angstige onzekerheid, nog de latente, schoon zinloze hoop. Nu is de leemte geslagen, het gemis is pijnlijke zekerheid geworden.

Voor de komende tijden is de gedachtenis aan Anton van Duinkerken onverbreekbaar gebonden aan Beek. Hij was hier thuis, geborgen in de kring van vrienden, gestut en gesteund door de warme sympathie van zovelen, die uit alle hoeken van Brabant en ver over dezes grenzen naar dit dorp onder de hoge toren samenstroomden.

Hij had zijn glimlach, de stille monkel en het schalkse woord. In het debat brachten zijn eruditie en het spreekwoordelijk gezond verstand van de Brabander helderheid en doorzicht. Wie ooit een Pickwick-avond meemaakte, herinnert zich de rhetorische festijnen en de weergaloze improvisatiekunst van deze meester van het woord. Bruisende gulheid, maar tevens kinderlijke kwetsbaarheid, tekenden zijn wezen.

Er is de eeuwige Beekse toren, het gesloten Vrijthof, en deze gapende leemte. Maar dit is ons gebleven: de herinnering aan een mens die ons aller leven in zeker opzicht beïnvloedde en tekende, en zijn werk dat eenzaam en gonzend van velerlei rijkdom tot de blijvende glorie van Brabant behoort.

Emiel van Hemeldonck

CONSIDERATE LILIA.

Laat geen angst uw hart verharden,
Nu gij bitse woorden hoort.
Overdenk in de benarde
Tijd de troost van 't Levend Woord:
Krijgstrofeeën worden flarden,
Doch de lelies bloeien voort.

Waar is Salomon gebleven
Waar zijn tempels heerlijkheid?
Al zijn pracht werd om het even;
Al zijn volk is wijd verspreid,
Maar het Hooglied, neergeschreven
Uit zijn hart, verduurt de tijd.

Wat historieschrijvers melden
Maakt alleen uw zorgen groot,
Leest gij in 't begaan der helden
Meer dan 't voorspel van hun dood?
Slechts de leliën der velden
Kunnen schitteren zonder nood.

Ruil om 't wisselspel der machten
Niet uw eenvoud voor een schijn.
Zing uw lied; zet uw gedachten
Enkel op een koel refrein,
Stoor u niet aan 't vlot verachten
Door wie zonder schoonheid zijn.

Gun de dwaasheid aan de zotten,
Aan begerigen de buit,
Waar 't bederf van roest en motten
De voltooiing van besluit,
Kies hetgeen zij 't liefst bespotten
U voor 't allerdierbaarst uit.

Al wie door geweld regeren
Zullen door geweld vergaan.
Laat uw hart niet murmureren,
Maar wil 's Heren woord verstaan:
Op wat u de lelies leren
Komt het al uw leven aan!

BOMEN IN SEPTEMBER.

Melancholie der bomen in september,
Die weldra niet meer samen groen zult zijn,
Doch draagt uw eigen kleur van diepe wijn,
Van donker bier, van roggebrood, van gember...

Hoe anders was de jeugd, waarin ik droomde
Samen met vrienden, sterk want eensgezind
't Leven te maken tot een vreugdebewind.
Hoe anders is vandaag het ingetoomde

Bestaan van ieder onzer, door zijn plichten
En zijn verlangens een eenzelvig man,
Die zoekt te maken wat hij maken kan
Van zijn gezin, zijn taak en zijn gedichten!

Het wintert over ons in deze dagen
En elk staat eenzaam; de gebondenheid
Ontbond zichzelf, en makkers, waar gij zijt,
Ik durf uw vriendschap nauwelijks meer te vragen!

Ieder zwierf uit op doortocht naar het eigen
Intiem domein en vond den ander niet.
Hij schiep zijn eigen toon en zong zijn lied,
Of hij verloor zich in zijn eigen zwijgen.

Zullen wij eenmaal nog tezamenkomen,
Hier of hiernamaals, in gemeenzaam spel?
Wij waren destijds vroom en wisten wel
Dat ons iets beters wachtte dan te dromen.

Maar geen verzadiging bracht een der onzen
't Geluk van 't vroegere verlangen weer,
Wij willen telkens nog den eersten keer
Herleven van 't gezaamlijk hartebonzen.

Ik zie de bomen in september doven
Hun groen tot goud, hun goud tot blekend geel
Het blijft mijn droefheid, dat ik nooit geheel
In enig mens als eenling kan geloven.

DE WUIVENDE.

Mijn vrouw is de wuivende, die met haar zakdoek
In 't licht langs het korenveld gaat.
Zij zendt mij een uiterste teken van liefde
Nu zij mij, gedwongen, verlaat.

Wie weet voor hoelang zij vertrekt? Ik blijf eenzaam
Doch jubel slaat op in mijn bloed.
Ik voel mij niet langer gevangen; rondom mij
Is alom haar wuivende groet.

Mijn God in den hemel, die 't ziet, en die weet
Hoe ik nooit voor mijzelf iets vroeg
- Al wat Gij mij geeft heb ik dankbaar aanvaard
En Gij geeft mij geluk genoeg!

Verhoor voor vandaag en de rest van mijn leven
Eén enkele bede van mij:
Dat altijd mijn vrouw als uw teken van liefde
Voor mij deze wuivende zij.

Haar simpel bewegen der hand bij haar afscheid
Zond mij het geheim tegemoet
Waarom Gij uw engel zijn boodschap liet zeggen
Beginnende met "Wees Gegroet!"

Want al wat beweegt, hier op aarde, in de zee
Langs Uw heemlen vol heerlijkheid
Is niets dan een wuivende groet aan de ziel
Om te zeggen, hoe goed Gij zijt.

Wie God wil begrijpen die heeft niet genoeg
Aan ons vorsende mensenverstand.
Hij zie naar het dansen van sterren en golven
En het wuiven der dierbaarste hand.

Al wat ik geloof en belijd vat ik samen
In deze, mijn opperste wet:
Mijn ziel zij een wuivende groet aan mijn God
Want ik heb geen volmaakter gebed.

Mijn ziel zij een riet aan de stroom der genade
En een wuivende golfslag, die spoelt
Langs de zoetheid der kust, en een graanveld in zon
Dat de tocht van de zomerwind voelt.

Mijn ziel zij gelijk aan de ziel van de vrouw
Die mij toezond uw godlijke groet
Want zij is de wuivende, die Gij mij gaaft
En ik dank U, het leven is goed.

AFSCHEID AAN DE HAVEN.

Ga dan maar. Allen gaan. Ik wil je vreugd niet krenken,
Nu ik mijn hand voor 't laatst moet leggen in jouw handen,
Zeggen: vaarwel, en Godbevolen, en de banden
Van vroeger blijven hecht. Ga maar. Ik zal niet wenken,

Niet staan te zwaaien met mijn hoed en geen geschenken
Meegeven voor op reis. 't Papier zal ik verbranden
En, nu ik eenzaam word, niet dromen van de landen,
Die jij gaat zien. Ik zal geen uur zelfs aan je denken!

Het wordt toch telkens avond en de lange dagen
Zijn vol genoeg van werk en vrienden en verdriet.
Herinnering is een van onze kwaadste plagen.

Ga maar en dit is alles. Beter weet ik niet
Dan 't hard bevel, waartoe ons 't leven zelf gebiedt:
In een wanhopig hart een groot geluk te dragen.

COBLAS TER ERE VAN JEHANE D'ESTE.

Naar Arnaut Catalan.

I

Aernout, om mevrouw Jehane
Worden Este, Trevisane
Lombardije en Toskane
Hooggeschat, want elk getuigt,
Dat zij koningswaarde waard is;
't Verste land, dat hier op aarde is
Wensch ik van haar faam doorjuicht
Iedere dag, die mij gespaard is.

Aernout, rijk in bloei en zaden
Zij de welvaart op haar paden,
Want ik geef vergeefs te raden,
Waar gij edeler vrouwe vindt.
Zo beminlijk, zo bescheiden
Is bij christen en bij heiden
Onbekend een mensenkind
Als wier faam dit lied verbreide.

II

Wie beoorlijkheid en eer,
Wetenschap, gezond verstand
Waardigheid en zuivere leer
Vervolmaakt in één verband
Met de onvolprezen schat
Van verrukkend ledenschoon
Wil ontmoeten, kieze 't pad
Naar de burcht van Calaoon.

Daar, bij 't binnengaan der poort,
Zal hij, naar mijn woord getrouw,
Vinden die 't gemoed bekoort,
De alleredelste edelvrouw;
Deed ik, toen ik haar beschreef
Aan de waarheid iets te kort,
Dat ik dan, zolang ik leef,
Van haar troost verstoken word"!

DOODSVERLANGEN.

Naar de Comtesse de Noailles.

Misschien hadde ik wel nooit gekend
Dit bar begeren naar vergaan,
Doch sinds uw ogen zijn ontdaan
Van licht en sinds uw mond ontwend
Van spreken is, bejuicht mijn hart
Het vroeger mij verschrikkend graf.
Klein was mijn doodsangst bij de smart
Waarmede ik u verloren gaf.

ONZALIG BOS.

Waarom onzalig, waar wij samenzijn?
Mijn allerliefste, zie de zeven wegen,
Hun zand is rul, en ochtendlijke regen
Gaf al hun bomen geur van terpentijn.
Toch maakt u dit onzalig bos verlegen,
Een pad te kiezen uit zijn zevental.
Verdwalen wilt gij niet. - Wat is er tegen,
Wanneer gij weet, dat ik u volgen zal?

DICHTERS BEZINNING.

Laat mij nog eenmaal zeggen, hoe schoon ik vond,
Onder Gods ogen enkel een kind te zijn;
Dankbaar, zodra er maar zon aan de hemel stond,
Drank ik het dagbegin feestlijk als morgenwijn.

Klanken ontwaakten, waarin ik horen mocht
Hoe zijn Bestuurder zelf het heelal bemint.
Waren er vragen, waarop ik antwoord zocht
't Waaide mij toe in de zomerse ochtendwind.

Waar ik narcissen blinken en buigen zag,
Wist ik mijzelve zorgeloos zielsverwant
Aan hun verliefde stoeien, de hele dag
Door, met de zon en de wind aan de waterkant.

Doch rijpen vruchten niet in een feller gloed?
Toen ik een knaap was, zocht ik bij knapenpret
Wat ik eerst vinden mocht na veel tegenspoed:
't Eigen, eenzelvige deel aan de scheppingswet.

Laat mij nog eenmaal zeggen, hoe goed het was
Tranen te schreien, tot mij gestild verdriet,
Als wie een glimlach in moeders ogen las,
Dwong tot de vreugden van 't meer bezonken lied.

Zag ik niet zorgenbereid mij terzijde staan
Haar tot wier weemoed mij Gods behagen riep?
Zag ik haar ogen niet over mijn lijden gaan
Zacht als de weelden, die mij haar liefde schiep?

Vogels en bloemen zijn mij ten vreugd gemaakt,
Doch als ik scheiden moet, laat dan een kinderoog,
Opperste zaligheid, waarnaar mijn wezen haakt,
Zekerheid geven, dat ik mij niet bedroog.

Aanheffen zal ik dan nogmaals een jubelzang
Als mij tevoren van ieder verdriet genas.
Wat ik beminde, heel mijn verleden lang,
Laat mij voor eeuwig zeggen, hoe goed het was.

HUWELIJK.

Wanneer zij over tafel naar mij ziet,
De zorg om onze kinderen vergeet
En alles wat zij vaak aan leed verbeet,
Een schuchtre heugnis, langs haar glimlach schiet,
Durf ik haar niet bekennen, dat ik weet
Hoe diep zij deel heeft aan al mijn verdriet.

DE KERKHOFWEG.

Dit mulle zandpad maakt de kinderen te moe,
Maar langs de lange weg, zie vrouw, dezelfde berken
Als toen wij kindren waren en gij weet weer hoe
Op zondagmiddag wij ons henen moesten werken
Door 't zelfde mulle zand tot aan het kerkhof toe.
Nu staat mijn moeders naam op een dier blauwe zerken.

ZEGEN DER AVONDSPIJS.

Wanneer uw vrouw het avondbrood bereidt,
Herdenk uw moeder en herleef uw jeugd.
Vertel alleen de hemel wat gij lijdt
Vertel uw kinderen alleen uw vreugd.
En wat u uit uw diepste jeugd nog heugt:
Bewaar dat voor uw eigen eeuwigheid.

DE NABESTAANDE.

Heb voor mij als ik reis naar die andere kant
Nog een laatste geduldig getalm van uw hand
En een siddrende glimlach van achter uw ogen
Verzoent mij met kaarsen, – wijwater, – zand.

COLOPHON.

Deze kleine bundel Bescheiden Gastgeschenk is niet in de handel, doch werd u uit dankbaarheid en in goede vriendschap aangeboden door de schrijver als een herinnering aan de prettige uren, die hij in uw gezelschap doorbracht.

Ans onw and winterken